

spontaani kansannousu, 3) Kiinassa tapahtuvien levottomuuksien leviäminen Pohjois-Koreaan ja 4) sota USA:n tai Etelä-Korean kanssa. Näitä vaihtoehtoja Myrberg tarkastelee konkreettisesti, jalat maassa erilaisia vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja yhdistelmiä pohdiskellen, ilman suurta paatosta. Yhden skenaarion olisin taipuvainen lisäämään: jos Pohjois-Korea ajautuu joko sisäiseen tai ulkoiseen vakavaan kriisiin, Kiina saattaa miehittää koko maan ja vaihtaa johdon. Koreoiden yhdistyminen nykyisessä kylmää sotaa lähenevässä tilanteessa ei näytä kovin uskottavalta.

Ylipäättään Myrbergin kirja on tervejärkistä ja huolellista selontekoa. Alussa on lyhyt yleis-

katsaus Pohjois-Korean kehityksen erilaisiin vaiheisiin. Näitä sitten avataan seikkaperäisesti kolmessa näytöksessä. Pedagogisesta alusta huolimatta kirja on rakenteellisesti jonkin verran vaativa. Päärakenteen sisällä kulkee nimittäin monia teemoja, joita syvennetään pitkin matkaa ilman kronologista järjestystä. Toisaalta kirjan ilmeinen vahvuus on sen laaja-alaisuus ja temaatinen syvyys. Lukija saa varsin yksityiskohtaisen kuvan niin Pohjois-Korean taloudesta kuin ulko- ja sisäpolitiikastakin. Erityinen ansio on riittävän tarkka kuvaus ideologian absurdisuudesta ja arjen ahtaudesta.

Markku Kivinen

Venäjän lastensuojelureformin ideaalit ja käytännöt

Meri Kulmala, Maija Jäppinen, Anna Tarasenko & Anna Pivovarova: *Reforming child welfare in the post-Soviet space. Institutional change in Russia.* London & New York: Routledge, 2021. 236 s. ISBN 9781003024316.

2010-luvulla Venäjällä käynnistettiin lastensuojelureformi, jonka tavoitteena on purkaa laitostasumiseen perustuvaa lastenkotijärjestelmää sekä kehittää sijaisperhejärjestelmää ja syntymäperheiden saamia tukipalveluita. Käytännössä Neuvostoliiton ajoilta peräisin olevia isoja ja usein eristyksessä olevia lastensuojelulaitoksia on haluttu tehdä tarpeettomiksi sijoittamalla lapsia sijaisperheisiin sekä kotimaisen adoption kautta. Lisäksi isoja yksiköitä on pyritty muuttamaan pienemmiksi ja kodinomaisiksi. Kuvattu kehitys noudattaa globaaleja deinstitutionalisatian trendejä, mikä tarkoittaa isojen laitosten purkua ja niiden korvaamista vaihtoehtoisilla sekä ihmisten arkea lähellä olevilla palveluilla, jotka edistävät ihmisoikeuksien toteutumista ja tukevat yksilöiden autonomiaa. Lastensuojelureformin taustalla on ideaali siitä, että jokaisella lapsella on oikeus kasvaa perheessä.

Edellä kuvatun kehityksen taustalla on monia tekijöitä, joista mainittakoon Neuvostoliiton romahtaminen ja sitä seuranneet talousuudistukset 1990-luvulla, jotka johtivat köyhyyden, päihteidenkäytön ja työttömyyden lisääntymiseen ja sitä kautta huoltajien huolenpitoa vaille jääneiden lasten määrän kasvuun. 2000-luvulla

väestön vähenemistä kuvattiin poliittisissa diskursseissa demografiseksi kriisiksi ja korostettiin perhekeskeisiä arvoja. Lisäksi talouskasvun myötä sijoitukset perhepolitiikkaan kasvoivat kun taas Venäjän kansainväliset suhteet kriisiytyivät, minkä vuoksi kotimainen adoptio asetettiin ensisijaiseksi ulkomaisen adoption sijaan.

Lastensuojelureformista tuli yksi valtionjohdon prioriteeteista ja sitä alettiin viemään läpi laajassa mittakaavassa koko maassa nopealla aikataululla. Näin ollen huolimatta taustalla olevista ideaaleista sekä poliittisella ja hallinnollisella tasolla tehdyistä suunnitelmista, laitossijoitusten perintö ja autoritaarinen hallinto ovat johtaneet siihen, että reformi on tuottanut monia jännitteitä ja tarkoittamattomia seurauksia.

Teoksessa tarkastellaan monipuolisesti reformin toteutumista käytännössä, ja se jakautuu johdannon ja johtopäätösten lisäksi neljään osaan, joissa reformia tarkastellaan tilastojen ja median representaatioiden, valtiollisten instituutioiden, kansalaisjärjestöjen, sijaisperheiden ja syntymäperheiden sekä huostaanotettujen lasten ja nuorten näkökulmista. Johdannossa kuvataan laajasti lastensuojelureformin yhteiskunnallista, poliittista ja ideologista kontekstia sekä avataan teemaan liittyviä keskeisiä käsitteitä. Lisäksi esitellään Venäjällä omaksuttuja lastensuojelun ja sijaishuollon käytäntöjä sekä niiden suhdetta kansainvälisiin trendeihin. Kirjan muissa osissa pureudutaan syvällisesti reformin toteuttamiseen eri toimijoiden näkökulmasta erilaisten

tutkimusaineistojen ja analyysimenetelmien avulla. Lopussa esitetään erilaisia syitä reformin läpiviemisen vaikeuksille ja esitetään kehittämiss ehdotuksia.

Teoksessa esitettyjen tutkimustulosten mukaan vain osa reformin tavoitteita on toteutunut ja muutokset vasta aluillaan. Kehittäminen on hankalaa ja keskittyminen tiettyihin osa-alueisiin tarkoittaa sitä, että toiset osa-alueet jäävät huomioimatta. Laitosten suuri koko ja syrjäinen sijainti asettaa haasteita niiden kehittämiselle, mikä tarkoittaa joissakin tapauksissa sitä, että niitä on kehitetty muodollisesti, mutta käytännössä muutosta kodinomaisempiin olosuhteisiin ei ole tapahtunut.

Reformin epäkohdat tulevat esiin eri tutkimusten kautta. Esimerkiksi lapsia, joilla on vakava vamma, sijoitetaan harvoin perheisiin ja suurin osa heistä jää asumaan laitoksiin pysyvästi. Sijaisperhejärjestelmää puolestaan kehitetään rahallisten avustusten avulla, ja lapsia sijoitetaan useimmiten perheisiin, jotka eivät ole heille entisestään tuttuja. Tällöin sukulaissijoitusten kehittämiseen ei panosteta. Lisäksi sijaishuollon kentän toimijoilla on eriäviä näkökulmia ja kamppailua resursseista, mikä on johtanut pirstaleisiin käytäntöihin. Kokonaisuutena lasten sijoitukset perheisiin ovat lisääntyneet ja isoja lastensuojelulaitoksia on vähennetty. Huomio

onkin kiinnittynyt erityisesti sijaishuollon kehittämiseen, mutta syntymäperheiden kanssa työskentely ja avohuollon kehittäminen on jäänyt vähemmälle huomiolle.

Kokonaisuudessa teos tuottaa monipuolisen kuvan Venäjän lastensuojelusta, sijaishuollosta sekä lastensuojelureformista. Siinä kuvataan sekä Venäjällä toimivaa järjestelmää että tuodaan esiin niitä ongelmia, joita voidaan joutua kohtaamaan silloin, kun vakiintunutta järjestelmää yritetään muuttaa laajasti kapeassa aikakehyksessä. Aiheen tarkastelu eri tason toimijoiden näkökulmista on onnistunutta ja antaa lukijalle paljon pohdittavaa.

Teos ja siihen sisältyvät osatutkimukset ovat mielenkiintoista luettavaa kaikille Venäjän nyky-yhteiskunnasta, sosiaalipolitiikasta ja lastensuojelusta kiinnostuneille. Teos on poikkeuksellisen hyvin toimitettu, mikä näkyy siinä, että se on selkeä ja analyytinen huolimatta siitä, että itse tutkittava ilmiö on hyvin monimutkainen ja sisältää monia ulottuvuuksia. Punaista lankaa kuljetetaan läpi eri kirjoittajien kirjoittamien lukujen ja ne muodostavat eheän kokonaisuuden. Tällöin teos on helposti lähestyttävä myös niille lukijoille, joille aihe ei ole entisestään tuttu.

Eveliina Heino